

### EK. 3. 4. PARTİ PROGRAMLARINDA 'ÇOCUK' İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

---

#### GENEL SEÇİMLER ÖNCESİ, 23 NİSAN'A DOĞRU SİYASİ PARTİ PROGRAMLARINDA ÇOCUĞUN YERİ

---

Türkiye'nin 27 milyonluk çocuk nüfusu pek çok ülkenin nüfusundan kat kat fazla. Buna karşın ağır aksak yürüyen eğitim sisteminin dışında çocuk hiçbir hizmet alanının ya da düzenlemenin öznesi olarak alınmıyor. Çocuk ne haklarıyla ne de varlığıyla birey olarak kabul edilmiyor. Bu yadsıma çocuğa ilişkin sorunların algılanmasını da çözümünü de güçleştiriyor.

Toplumun genelinde var olan bu yadsıma kendini siyaset alanında da gösteriyor. Çocuğa ilişkin sorunların çözümünde sorun odaklı yaklaşım oldukça yaygın. Sorun kendini göstermeden onu algılamaya ya da ortaya çıkmasını engellemeye yönelik hiçbir bütünlüklü çaba yok. Çocuğu hakları ve birey olarak varlığıyla tanıyan ve önemseyen, ona değer veren bir yaklaşımın eksikliği kendini pek çok alanda olduğu gibi siyasette de gösteriyor. Çocuklar kendileri için kurulmamış bir dünyada, kendilerini önemsemeyen bir sistemin içinde büyümeye ve kendilerini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. İyi niyetli pek çok çaba küçük iyileşmeler sağlasa da bu toplamda çocuk için bir iyiye gidişe işaret etmiyor.

Bu tablo içerisinde bir genel seçime daha yaklaşıyoruz. Kasım 2007'de siyasi partiler parti programlarıyla, vaatleriyle seçmenlerin karşısına çıkacaklar. Şimdiye kadarki seçim süreçlerine bakıldığında çocukların seçmen olmamalarından dolayı vaat listesinde hep geri sıralarda kaldığı görülüyor. Bir önceki seçimlerde önümüze gelen parti programlarına bakıldığında da çocuktan ya hiç söz edilmediği ya çok az söz edildiği, söz edildiği yerlerde de çocuğun topluma ait bir varlık gibi gösterildiği ama haklarının ve gereksinimlerinin dikkate alınmadığı yaygın bir tespittir.

**Gündem:Çocuk!** olarak 2007 Genel Seçim sürecinde çocukların hak ettikleri şekilde gündemde yer almalarını sağlamak amacıyla başlattığımız **Türkiye Çocuk Politikası Çalışması** kapsamında ve Haziran ayında başlayacak **ÇOCUKLAR İÇİN "EVET" KAMPANYASI** öncesi, siyasi partilerin bir önceki seçimde ilan ettikleri parti programları ve vaatleri içinde çocuğa verdikleri yeri irdeledik. Sonuçta;

#### GENEL TESPİTLER

---

- Bazı siyasi partiler parti programlarında bir kez bile çocuktan söz etmemekte, pek çoğunun 1 kez, sadece eğitim alanında ve genel geçer ifadelerle söz etmekte olduğunu yani 27 Milyon çocuğun "es geçilmiş" olduğunu gördük.
- 20 sayfa ve yaklaşık 9.000 sözcükten oluşan hükümet programında çocuktan sadece 2 kez söz edildiğini ve edildiğinde de içerikten yoksun olduğunu gördük.
- Pek çok siyasi partinin parti programında çocuğa bakışın evrensel kriterlerle bakıldığında eksik, hatalı ve hatta çocuk haklarının evrensel normlarına aykırı olduğunu gördük (ör: çocuğa bakıştaki eksikliği temelden anlatır şekilde "suça itilmiş çocuk yerine", "suçlu çocuk" kavramının kullanılıyor olması ya da sokakta yaşayan çocuklara "sokak çocukları" etiketi yapııştırarak dilenciler ve evsizlerle birlikte aynı alanda değerlendirilmesi... vb).
- Çocuk haklarına pek çok siyasi parti programında hiç yer verilmemiş olduğunu gördük.
- Çocuğun devletin ve toplumun sahip malı olarak algılandığını gördük.

## Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası 2008 (Basım aşamasında)

- Uluslararası insan hakları belgelerine genellikle hiç yer verilmemiş olduğunu, bu yer verildiği istisna durumlarda da bu belgelerin isimlerinin yanlış yazıldığını ve içeriklerine hiç değinilmediğini gördük.

Bunlar ve benzeri pek çok tespitten çıkan sonuç siyasetin çocuğu ve onun sorunlarını anlamaktan çok uzakta olduğudur. Çocuğu anlama ve onu haklarıyla bütün bir birey olarak kabul etme çabası ne yazık ki yoktur. Buradan hareketle Türkiye'nin bir ülke çocuk politikası olması gerekliliğini vurgulamak ve bu alandaki yokluğu belgelemek için yaptığımız bu çalışmayı kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz. Çocuk Bayramı olarak kutlanan 23 Nisan'ın bunu gündeme getirmek için doğru zaman olduğuna inanıyoruz. Çünkü bu tablo toplum olarak çocuğa olan samimiyetsiz ilgisizliğin siyasete de yansıdığını ve çocuk sorunu ile yüzleşmek ve çocuğun yüksek yararını gözetken bir toplum yaratmak için köklü bir anlayış değişikliğine gerek olduğunu ortaya koyuyor.

### HÜKÜMET PROGRAMINDA ÇOCUĞU YERİ

“Hükümet etme tekniğini değil hükümet etme mantığını” ortaya koyma iddiasıyla Recep Tayyip Erdoğan tarafından 18 Mart 2003'te TBMM'ye sunulan ve yaklaşık 9.000 kelimededen oluşan hükümet programına “çocuk” sadece 2 kez konu edilmektedir. Bunun yanında

“muhafazakarlık” vurgusu 15 kez,

“istikrar” kelimesi 13 kez,

“ekonomi” kelimesi 86 kez,

“borç” kelimesi 8 kez,

“ABD” 8 kez,

“AB” 7 kez,

“özelleştirme” 5 kez yer almıştır.

Bu nicel değerlendirmenin ötesinde içeriğe baktığınızda çocuktan söz edilen iki yerde de asıl konunun çocuk olmadığı ve çocuk kavramının örnek olarak ya da başkaca bir konuyu anlatmak için araç olarak kullanıldığını görmekteyiz. Sadece bir yerde **“yoksullar, bakıma muhtaç yaşlılar, çocuklar ve işsizler için özel programlar oluşturulacak, zor durumdaki vatandaşlarımıza, terk edilmiş ve kimsesizlik duygusu yaşatılmayacaktır”** denmektedir ki bu hükümetin çocuğu ve sorunlarını anlamaktan ne kadar uzak olduğunun göstergesidir. Yani AKP hükümet programında çocuktan aslında neredeyse hiç söz etmemektedir. Çocuktan söz etmeyen bir program içinde çocuk haklarından, çocuğun değerinden, çocuğun yüksek yararının önceliğinden söz edilmesi zaten beklenmemektedir.

AKP Hükümet Programı kadar seçim öncesi seçmenlere ilan edilen Parti Programı ve Seçim Beyannamesi de çocuğa bakış açısından aynı derecede sorunludur.

- 87 sayfa ve 17.000 kelimededen oluşan seçim beyannamesinde çocuk kelimesi 8 defa kullanılmaktadır. Bu kullanımların içeriğine bakıldığında hiçbir bütünlük ve bağlam olmaksızın yer verildiğini, sadece bir kere sağlık alanında, 6 kere eğitim alanında ve bir kez de çocuk işçiliği konusunda çocuk kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu alanlar dışında çocuktan söz edildiği görülmemektedir. Bunun yanı sıra çocuk haklarından ya da çocuğa yaklaşım ile ilgili bir ilkesel yaklaşımdan da söz edilememektedir.

- Bir diğer parti dokümanı olarak incelenebilecek Parti Programı'nda çocuğa yaklaşımda bir fark görülmemektedir. Hatta programda 2 yerde sokakta çalışan ya da yaşayan çocuklara “sokak çocuğu” etiketi yapıştırılarak ayrımcılık yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca “çocuk hakları”ndan bu belgede de söz edilmemektedir.

## **DİĞER SİYASİ PARTİ PROGRAMLARINDA ÇOCUĞUN YERİ**

---

Hükümet dışındaki partilerin durumları da AKP'den hiç farklı değildir. Yani “çocuk” sadece hükümet tarafından değil siyasi ortamının tümü tarafından aslında toplum tarafından göz ardı edilmektedir. Bu çerçevede mecliste yer alan partilerin 2002 Genel Seçim öncesi ilan ettikleri parti programlarına bakıldığında ortaya çıkan tablo umut kırıcıdır.

### **CHP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ**

“Yeni bir toplum öngörüsü” olma iddiası ile 2002 Genel Seçimi sırasında seçmenin değerlendirmesine sunulan CHP Parti Programı incelendiğinde;

80 sayfa ve yaklaşık 30.000 kelimededen oluşan CHP Parti programında çocuktan 40 yerde söz edildiği görülmektedir. Ancak kullanımların pek çoğu genel geçer ifadeler olup, çocuğa yaklaşıma dair bir ifade bulunmamaktadır. Sadece bir yerde çocuk haklarından söz edilmekteyse de burada da **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi**'nin tam adı **“Çocuk Hakları Bildirgesi”** olarak yanlış yazılmıştır. Yine bir diğer yerde **BM Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi** ile birlikte **“Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”** diye bir belgeden söz edilmektedir. Oysa ilan edilmiş böyle bir belge bulunmamaktadır. Bu da göstermektedir ki bu belgelerin sözü edilse bile insan hakları ya da çocuk hakları kavramı yeterince içselleştirilememiştir. Bu kavramlar programda ne yazık ki içerikten yoksun bir halde yer almaktadır. Bunun bir diğer kanıtı “suça itilmiş çocuklar”dan iki yerde “suçlu çocuk” şeklinde söz edilmesidir. Oysa “suçlu çocuk” ifadesi çocuk adalet sistemi kurgusunda çocuğa çarpık bakışı gösteren yanlış bir ifadedir. Bu ifade ve parti programının tümü değerlendirildiğinde CHP'nin de çocuk sorununa çok uzak olduğunu ortaya çıkmaktadır.

### **ANAP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ:**

Yaklaşık 4000 kelimededen oluşan ANAP Parti Programı'nda çocuk kelimesi 1 kez ve sadece eğitim başlığında geçmektedir. Bunun dışında çocuk haklarına, çocuğun sorunlarına programda yer verilmemiştir.

### **SHP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ**

15 sayfa ve 5000 kelimededen oluşan SHP parti programında çocuk kelimesi 2 kez geçmektedir. Bu ifadelerden birisi yetişkinlerin çocuklarına istediği adı koyabilmesini düzenlemeyi vaat etmekte bir diğeri ise çocuklara özel bir yaklaşımı belirtmekten çok uzak, çocukların ihtiyaç ve sorunlarının hiç bağdaşmadığı yaşlı ve özürlü bireylerle birlikte değerlendirmektedir. Çocuk Hakları ise SHP'nin parti programına almaya değer gördüğü konular arasında yer alamamıştır. Dolayısıyla çocuk SHP parti programında da es geçilmiştir.

### **DYP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ**

DYP'nin 2001 yılında dönem Genel Başkanı imzası ile ilan ettiği II. Demokrasi Programı partinin o dönemden bu yana yazılı ilan edilen en kapsamlı belgesidir. Bu belgede çocuktan hiç söz edilmemiştir.

### **MHP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ**

Yaklaşık 14000 kelimeden oluşan parti programında çocuk 13 kez konu edilmiştir. Söz edildiği yerlerin çoğunluğu eğitim konusundadır. Program içinde yer alan ifadelerde çocuğa bakış irdelendiğinde ise;

- “milli motiflerle zenginleştirilmiş çocuk kitapları, çizgi filmler” vb “terbiye edici” eserlerin geliştirilmesinden

**Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası  
2008 (Basım aşamasında)**

- “topluma zarar vermeyecek hal ve hareketleri” öğreten bir eğitimden söz edildiği görülmektedir.

Çocuğu terbiye edilmesi gereken bir varlık olarak gören bir anlayış çoktan terk edilmiş olması gereken bir anlayıştır. Bunun dışında, Çocuk Hakları, MHP Parti Programında sadece bir yerde ve bağlamdan yoksun bir şekilde “kadın ve çocuk hakları” başlığında konu edilmekte ancak hiçbir ayrıntı verilmemektedir.

**ÖDP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ:**

11.000 kelimededen oluşan parti programında çocuktan 20 kez söz edilmektedir. Diğer partilerden farklı olarak “çocuk haklarıyla çocuktur” başlığı altında çocuğa bakış ve çocuk hakları alanında yapılacaklar sıralanmıştır. Ancak -meli, -malı şeklinde sıralanan talepler bir programdan çok dilek ve istek bildirmekte olup, çocuk sorununun kavrandığına dair bir açılım program dahilinde bulunmamaktadır.

**GENÇ PARTİ PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ:**

Genç Parti “Manifesto” adını verdiği bildirgesinde çocuğa sadece 1 kez ve eğitim başlığı altında yer vermiştir.

**SAADET PARTİSİ PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ:**

13000 kelimededen oluşan parti programında çocuk kelimesi 6 kez geçmektedir. Ancak Saadet Partisi Parti Programı’nda da sokakta yaşayan ya da çalışan çocuklar iki yerde “sokak çocuğu” gibi bir ifade ile etiketlenmekte, çocukların sokakta yaşaması “manevi bağların zayıflamasına” bağlanmaktadır. Az sayıda geçen “çocuk” ifadeleri irdelendiğinde;

- “Kadının çalışarak aile bütçesine katkıda bulunması ve kendisini geliştirmesinin bedeli, çocuklarını ve ailesini ihmal olmamalıdır” ya da
- “Yüksek zekâlı çocukların tespiti ve özel eğitim almaları sağlanacaktır”

benzeri çocukla doğrudan ilgisi olmayan ya da önceliği yanlış belirlenmiş sorunlar üzerinden ele alan yaklaşımlar dikkat çekmektedir.

**DSP PARTİ PROGRAMINDA ÇOCUĞUN YERİ:**

Yaklaşık 30.000 kelimededen oluşan seçim bildirgesinde çocuk kelimesi ağırlık olarak eğitim ve korunma konularında olmak üzere 35 kez kullanılmıştır. Ancak çocuk haklarından hiç söz edilmediği için çocuğa yaklaşım temellendirilememiştir. Sözü edilen konuların hemen hepsi 57. hükümet döneminde yürütülen faaliyetlerin tasviri ve sürdürülme taahhüdüdür.